

RAMON MUNTANER : *Crònica*. Text i notes per E[ditorial] B[arcino]. Volums I-IX. Barcelona, Editorial Barcino, 1927-1952. 128 pàgs. + 4 làms. ; 80 pàgs. ; 04 pàgs. ; 76 pàgs. ; 88 pàgs. ; 116 pàgs. ; 64 pàgs. ; 64 pàgs. ; 88 pàgs. + 6 mapes. (CPB, XIX, CXLI-CXLVIII.)

Al cap de vint-i-cinc anys d'haver-la començada, l'Editorial Barcino ha pogut finalment enllestir la publicació de la Crònica d'En Muntaner, per damunt de tota mena de retards. No es tracta pas d'una edició crítica ; seguint el pla inicial, el text ha estat establert només a base del manuscrit més antic, conservat avui a la Biblioteca Nacional de Madrid, tot corregint-lo en algun indret, tal com demanava el sentit, i d'acord amb les edicions anteriors. Hom ha fet una excepció a aquest criteri pel que es refereix al Sermó de la conquesta de Sardenya (VIII, 7-17), d'una particular importància per a l'estudi de la poesia catalana medieval ; en aquest passatge han estat tinguts en compte, ultra el bàsic, dos dels manuscrits que es troben a Barcelona, així com les observacions d'En Milà i Fontanals i En Sanpere i Miquel en llurs edicions respectives del poema.

Al mateix temps, sense deixar de mantenir una fidelitat absoluta al text del manuscrit, hom ha modernitzat l'ortografia, respectant, naturalment, les característiques fonètiques originals. Això ha permès de conservar el color més autèntic de la prosa d'En Muntaner, tot acostant-lo als llegidors del nostre temps amb uns retocs moderats. A més a més, al peu de cada pàgina han estat aclarits tots els mots que podien presentar alguna dificultat als no avesats als textos medievals ; a la fi del darrer volum, aquestes anotacions han estat recollides en un índex, que esdevindrà una bona ajuda per al coneixement del lèxic del cronista empordanès.

Els mapes, les indicacions marginals, l'afinada cura aplicada a aquest treball posen aquesta edició molt per damunt de les anteriors, ja velles de quasi tres quarts de segle ; ara farà de més bon esperar l'edició definitiva. I és que, tot i la provisionalitat de llur obra, ni l'Editorial Barcino ni el Sr. Coll i Alentorn, que s'ha encarregat de revisar el text a partir del volum II, no hi han estalviat un escrupolós afany de perfecció.

Ramon GUBERN i DOMÈNECH

JOAN ALCOVER : *Obres completes*. [Introducció de MIQUEL FERRÀ i JOAN PONS i MARQUÈS. Nota bibliogràfica per JOAN PONS i MARQUÈS]. Barcelona, Editorial Selecta, [1951]. XL+858 pàgs. + 1 retrat. (BP, XIV.)

Aquesta edició de les *Obres completes* d'En Joan Alcover, per primera vegada aplegades en un sol volum, ha coincidit amb el vint-i-cinquè aniversari de la mort del nostre poeta i posa de manifest, de bell nou, la inestroncable vitalitat d'un dels autors catalans moderns que han merescut més edicions parcials, especialment en la seva producció poètica. Havia començat l'arplega de materials, en vistes a la present edició, el malaguanyat Miquel Ferrà, al qual sorprengué la mort mentre redactava el pròleg. En el seu llit de malalt, En Ferrà, el més immediat i directe deixeble, marmessor literari i successor indiscutible de Joan Alcover en la regència implícita de la correntment anomenada

escola mallorquina» (pàg. XXIX), va traspasar l'encàrrec a l'escriptor i arxiver Joan Pons i Marquès. Aquest va començar per dur a terme el pròleg inacabat, que és una de les semblances humanes i literàries més vives que hàgim llegit sobre el poeta, el crític, l'orador, el guia i mestre que fou l'autor de *La serra*. A qui conegui la delicada formació crítica i l'escrupolositat literària del Sr. Joan Pons, nom unit indissolublement en aquesta ocasió al de l'autor d'*A mig camí*, no li caldrà cap altra garantia per a admetre la serietat de l'edició actual, la qual comprèn, a més, un major nombre d'obres publicades.

Les obres van agrupades en dues grans seccions, segons l'ús de les dues llengües, la catalana i la castellana, que foren familiars a En Joan Alcover, i dins cada una d'elles els escrits en poesia i en prosa. D'aquestes dues parts, la primera està seriada cronològicament seguint els diversos llibres publicats per l'autor; la segona, dividida en diverses seccions, més o menys homogènies, per matèries. El Sr. Pons i Marquès, en la interessant *Nota bibliogràfica* final, dóna raó del criteri seguit en l'ordenació dels materials i puntualitza ensems, en benefici de futures publicacions i comentaris, la bibliografia d'En Joan Alcover en les dues llengües. Creiem que el seu punt de vista es pot acceptar sense reserves. Tanmateix no faltarà qui trobi a mancar en unes *Obres completes* la part política de la producció d'En Joan Alcover, és a dir, la traducció oral o escrita de la seva activitat política estrictament de partit, desplegada en el clos de l'agrupació maurista mallorquina, en la gerència de la qual ocupà un lloc de primera fila, actiu i sincer, fins als seus darrers anys. Els editors han considerat, però, que aquesta producció, no abundosa i d'interès estrictament local, no tenia la intenció ni la categoria literària de la resta de la seva obra. Potser caldria objectar que difícilment serà negligible una sola ratlla dictada per un esperit tan extraordinàriament noble i elegant com el d'En Joan Alcover.

Analitzem breument, segons l'exposició del mateix Sr. Pons, les dues seccions esmentades i els compartiments de cada una d'elles, començant per l'obra catalana. Ha estat presa com a bàsica la darrera edició de cada llibre publicada en vida de l'autor; així, per a la poesia s'ha utilitzat l'edició completa d'Oliva de Vilanova (1921), intervinguda pel mateix Alcover. Si alguna vegada es troba alterat l'ordre de les composicions, les poques modificacions introduïdes — a penes discutibles — solen respondre a directrius més lògiques derivades de l'examen del conjunt de la producció o de la norma traçada en l'edició de les *Obres* de N'Alcover per la *Il·lustració Catalana*. El llibre *Cap al tard*, que en l'edició de 1909 fou la consagració d'En Joan Alcover com a mestre de la poesia catalana, duu com a pòrtic *La llengua pàtria*, alteració ja introduïda per Miquel Ferrà en l'edició Matheu; segueixen les *Cançons de la serra*, les sis *Elegies*, les *Endreces* i *Jovenils*, com en la darrera edició citada. El mateix llibre conté, encara, *Vària*, gairebé la mateixa secció que en l'edició de la *Il·lustració Catalana* és donada en forma de llibre, i les dues sèries de peces curtes, *Haikais* i *Espurnes*, no recollides abans d'ara en llibre — només parcialment *Espurnes* en l'edició Matheu — i preses de l'«Almanac de les Lletres» mallorquí del 1922 i el 1924. Vénen després els *Poemes bíblics*, reproducció de l'edició de «La Revista» (1918), amb les deu úniques composicions que l'autor aplegà sota aquell nom, seguides dels *Proverbis*, al nombre dels quals s'han afegit els nou amb què s'obria la secció de *Vària* de l'edició Matheu. Secció nova del tot és l'*Apèndix*, en la qual són incloses composicions publicades, més o menys antigues, però no aplegades fins avui, algunes variants o primeres redaccions (com *Mallorca* i *Ramon Llull*, *La creu* i *A Teodor*

Llorente a bordo del «Miramar») i composicions inèdites o, millor, fragments i projectes de composicions que no arribaren a madurar; a més, una sèrie de set endreces. El perill que no rarament suposa per al prestigi d'un escriptor consagrat la resurrecció de composicions rebutjades per ell mateix, l'esquiva el Sr. Pons sabent i proclamant que els afegits d'ara tenen un valor, no sols de curiositat, sinó documental, aprofitable per a l'estudi de la definitiva personalitat d'En Joan Alcover, tot i que aquest solia blasmar, en aquesta mena d'edicions, l'afany d'estendre excessivament el camp d'investigació i recerca de materials a fi de no perjudicar mai en res una glòria guanyada. La secció de poemes catalans es clou amb tres traduccions i amb les notes repetides en totes les edicions.

La secció de prosa catalana presenta, en relació als volums II i III de la *Il·lustració Catalana*, algunes variants en l'ordenació de treballs, i àdhuc en la redacció, més natural, dels títols: *Mestres i amics*, *Conferències i parlaments*, *Discursos de Jocs Florals*, *Pròlegs i Literatura i crítica*. Són afegides a la primera secció els escrits *Joan Maragall i Prat de la Riba*, que en aquella figuraven, respectivament, entre les *Conferències* i els *Articles*; sota el nom de *Santiago Rusiñol* s'agrupen tres treballs de distinta època referents al mateix personatge. En la secció única de *Conferències i parlaments* es reuneixen dues distintes seccions de l'edició Mathieu, desglossant en canvi els discursos presidencials de Jocs Florals. La secció *Pròlegs* conté els tres mateixos de la *Il·lustració Catalana*. *Literatura i crítica* porta els treballs que amb el títol d'*Articles* queden en aquella edició, una vegada segregats els dos que acabem d'esmentar, passats a altres seccions; a més, en són afegits dos de nous: *Dues estrofes inèdites d'En Costa i Paraules en homenatge a Costa i Llobera*, l'últim dels quals potser seria més escaient d'incloure en la secció de *Conferències i parlaments*. En la *Nota bibliogràfica* (pàg. 786-793), el Sr. Joan Pons descriu amplament cada un dels treballs continguts en aquestes seccions.

En l'*Obra castellana*, molt més augmentada que la que va publicar en el volum III la *Il·lustració Catalana*, estan primerament continguts els cinc llibres de poesia de N'Alcover, per ordre de publicació: *Poesias* (primera edició), *Poesias* (segona edició), *Nuevas poesias*, *Poemas y armonias* i *Meteoros*, sense més alteració que suprimir les composicions repetides; són separades també, dels que en contenien, les poques poesies catalanes que passen a la primera part del volum, i són reagrupades en una secció a part les traduccions, el nombre de les quals s'acreaix amb cinc títols. En apèndix van recollides onze peces no aplegades fins ara en llibre, algunes d'elles molt primerenques. La part de prosa comprèn quatre seccions: *Prosa literaria*, amb uns treballs juvenils sense successió; *Conferencias y discursos*, secció composta de cinc títols, un d'ells, sobre Gabriel Maura, no aplegat en cap edició de conjunt; *Prólogos*, en nombre de quatre; *Crítica literaria*, col·lecció de vuit treballs, en bona part de joventut. Cal observar que, sens dubte per negligència tipogràfica, els títols de les dues últimes seccions no consten en l'índex del volum, i s'hi ometen igualment, degut a una llacuna entre les pàgs. 604-647 de l'índex, set títols de treballs.

L'*Epistolari*, última part del volum, no ha pogut correspondre malauradament a les intencions dels compiladors de les presents *Obres completes*. No ha estat possible, en primer lloc, d'incloure amb les cartes de N'Alcover les dels seus corresponents, únic procediment acceptable en aquests epistolaris,

que ja d'antuvi queden oberts a la discussió en ésser inclosos en l'obra literària d'un escriptor; d'altra banda, han hagut de renunciar a la idea de donar íntegre el seu epistolari, àdhuc circumscrivint-lo a la sola àrea dels temes literaris: així queda exclosa la correspondència, de vegades desapareguda, adreçada, per exemple, a Narcís Oller, Santiago Rusiñol, Miquel dels S. Oliver, Marià Aguiló, Marcelino Menéndez Pelayo, Juan Valera o Benito Pérez Galdós. Les proporcions, doncs, del present epistolari són més modestes que les inicialment imaginades. Són donades en total cent vuitanta cartes repartides entre els dotze corresponents següents: Teodor Llorente, J. Ll. Estelrich, Josep Pous i Pagès, Joan Maragall, Miquel Ferrà, Antoni Maura, Bartomeu Amengual, Josep M. López-Picó, Francesc Matheu, Carles Riba, Clementina Arderiu i Àngel Ruiz i Pablo. Van numerades totes, de la primera a la darrera, en vistes a la possible utilitat que puguin tenir per als estudiosos.

La cura amb què s'ha fet la transcripció dels textos sembla superar en general la que tenim observada en altres volums de la mateixa biblioteca. És també notable l'esforç per mantenir, dins les adaptacions, sovint difícils, del text a l'ortografia moderna, la fidelitat a les escasses formes dialectals o a certes normes gramaticals del nostre escriptor. Així, en el lèxic: *auha*, *pauma*, *rua*, *harmonisar*, forma aquesta preferida per Alcover, encara que en la prosa d'aquest volum l'infix -s- alterna amb l'infix -tz-, fins a incórrer en la defectuosa grafia *improvització* (pàg. 131) per *improvisació*. La fidelitat a l'original és més forta en les poesies de l'apèndix, i no en destriem ben bé el motiu, així com tampoc en l'adopció dels possessius femenins dialectals *meua*, *teua*, *seua* en les pàgines de prosa. Hem notat igualment çà i lla alguna vacil·lació, descurança o simple error tipogràfic: *duim* (pàg. 27) per *duim* monosíl·lab; *abscondit* (39) per *escondit*; «ella us *signe* com exemple» (47) per «ella us *signa* com exemple»; «donaran *que* fer un dia» (68) per «donaran *què* fer un dia»; *sacerdotessa* (77) per *sacerdotesa*, forma imposada per la rima amb *jovenesa*; *aribada* (136) per *arribada*; *supós* (739, etc.), escrit de vegades correctament *supòs*. Els signes interrogatius a principi de frase estan emprats d'una manera un poc anàrquica; cal desterrar, d'altra banda, en absolut els signes interjeccionals inicials, usats sovint en aquest volum.

Les minúscules tares, en fi, que es puguin trobar, no minven en res la noblesa de l'acurada diligència que ha presidit la recopilació. La *Nota bibliogràfica* final, en la qual també són esmentades les traduccions que han estat fetes de les produccions d'En Joan Alcover, deu ésser exhaustiva i cal tenir-la des d'ara ben present en l'estudi del nostre poeta. Les poques observacions que hem fet, gairebé a l'atzar, només intenten d'ésser útils, si s'ho mereixen, en una segona edició. Repetint unes paraules que M. dels S. Oliver escrivia a propòsit del músic mallorquí Antoni Noguera, i que el mateix Alcover es complaïa a fer seves, creiem que el nostre escriptor és un d'aquells «a qui es llegeix *sempre*, de qui no es deixa una gasetilla, ni una paraula, ni un punt».

Miquel Dolç